

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Татарнікова А.А., Цокур О.С.

ІННОВАЦІЇ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одеса

2024

Татарнікова А.А., Цокур О.С. Інновації та науково-педагогічні дослідження в сфері вищої освіти: Методичні рекомендації з організації самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти з навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи». Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2024. 54 с.

Рецензенти:

Голубенко Н.Ю., докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри німецької філології
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Окольнича Т.В., докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Вінниченка

Ухвалено на засіданні Вченої ради Міжнародного гуманітарного університету

Протокол № __ від _____ 2024 р.

Методичні рекомендації спрямовані на вдосконалення способів управління й оцінювання якості самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти з навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» шляхом здійснення належного інструктивно-методичного супроводу їхньої підготовки до семінарських занять, зокрема конкретизації способів навчально-пізнавальної та самостійно-дослідницької діяльності під час виконання індивідуальних завдань та засвоєння змісту означеної навчальної дисципліни.

© Татарнікова А.А., Цокур О.С.

© Міжнародний гуманітарний університет

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
2. ЗМІСТ І ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ВПРОДОВЖ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
3. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	37
4. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	38
5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ.....	42
6. ПОРАДИ ЩОДО ОПРАЦЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ.....	45
7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	46
8. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	50

ПЕРЕДМОВА

Як свідчить світовий досвід, у сучасних умовах стійкий науково-технічний, соціокультурний та економічний розвиток мають лише ті країни, що здатні забезпечити не тільки постійне оволодіння новими знаннями, але й ефективно їхнє виробництво та використання у провідних галузях діяльності. У цьому зв'язку в наступний час у вітчизняних підприємств та організацій, в тому числі і в тих з них, які задіяні в сфері вищої освіти, виникає гостра потреба у використанні іншого (на відміну від того, котрий існував раніше) підходу до нововведень, які є неминучими і мають бути керованими. Доказом цього твердження є досвід передових країн, які успішно виробляють та використовують нововведення, що свідчить про позитивний вплив інновацій на всі сфери сучасного суспільства, включаючи вищу освіту.

Однак сьогодні існує досить багато перешкод для активізації інноваційної діяльності в Україні, більш того, спостерігається постійне зменшення її масштабів. Серед факторів, що стримують інноваційний розвиток, крім основних, таких як значні витрати, пов'язані з упровадженням нововведень і відсутність необхідного обсягу засобів на фінансування, слід зазначити і такі, не менш важливі, як відсутність належного досвіду, а також рекомендацій із впровадження інновацій та ефективного управлінню ними. Тому практична інноваційна діяльність вітчизняних підприємств та закладів вищої освіти, що розвивається незалежно від рівня розвитку теорії, постійно зіштовхується з проблемами, рішення яких, найчастіше, здійснюється інтуїтивно без знань специфіки і закономірностей інноваційного розвитку.

Таким чином, сьогодні назріла гостра необхідність більш глибокого вивчення проблем, пов'язаних із специфікою інновацій у сфері вищої освіти та врахуванням особливостей інноваційної діяльності, її зв'язку із організацією науки та активізацією науково-дослідницької діяльності закладів вищої освіти. У цьому зв'язку в освітні програми та навчальні плани магістратури й аспірантури, яка функціонує в Міжнародному гуманітарному університеті, включена дисципліна «Педагогіка вищої школи», яка зосереджує увагу здобувачів на усвідомленні суті інновацій та розумінні методологічних засад науково-педагогічних досліджень в сфері вищої освіти.

Самостійна робота здобувача є важливим елементом оволодіння знаннями та компетенціями у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. При вивченні дисципліни «Педагогіка вищої школи» самостійна робота здобувача передбачає:

- ведення конспекту лекцій;
- вивчення лекційного матеріалу та матеріалу, який винесено на обов'язкове самостійне засвоєння;
- підготовку до семінарських занять (вивчення програмних запитань, аналіз проблемних ситуацій, розробка текстів доповідей, виконання індивідуальних та тестових завдань, проведення емпіричних розвідок);
- підготовку до модульних контролів та складання іспиту/заліку.

Побудована на принципах систематичності та системності самостійна робота формує практичні навички роботи здобувачів з науковою літературою, орієнтує їх на критичне осмислення здобутих знань та глибоке вивчення теоретичних і

практичних проблем інноваційного розвитку вищої освіти, чим підвищує якість їхньої професійної та науково-дослідницької підготовки.

I. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Педагогіка вищої школи» відображає сутність інновацій, специфіку інноваційної діяльності, сучасний стан розвитку інноваційних процесів у сфері вищої освіти України та зарубіжних країн в умовах створення європейського та світового освітнього й дослідницького простору, а також особливості функціонування науки та розвитку педагогічних наук, специфіку організації науково-дослідницької діяльності провідних суб'єктів закладу вищої освіти, способи систематизації, узагальнення, оформлення, презентації її результатів, їх впровадження в освітню практику.

Мета: сприяння формуванню інноваційного світогляду, креативного мислення, науково-дослідницької культури й науково-педагогічної свідомості здобувачів другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти, зокрема й спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, здатних до ефективного здійснення функцій професійної, інноваційно-педагогічної та науково-дослідницької діяльності у сучасних закладах вищої освіти шляхом набуття необхідних концептуально-методологічних знань, вдосконалення аналітико-синтетичних та пошуково-дослідницьких вмінь, розвитку інтелектуально-творчих здібностей, тренінгу лідерських та соціальних (soft skills) навичок.

Завдання:

1. Ознайомити здобувачів вищої освіти з цільовими настановами та концептуальними аспектами формування європейського освітнього й дослідницького простору, глосарієм нових термінів і понять.
2. Розкрити нормативно-правові засади та особливості інноваційної політики України та зарубіжних країн у сфері вищої освіти і науки, трансферу технологій.
3. Охарактеризувати основні аспекти інноваційної діяльності сучасних університетів окремих країн Європи, Америки та Азії, види освітніх інновацій та особливості їх впровадження.
4. Проаналізувати стан наукової та інноваційної діяльності у закладах вищої освіти України, продемонструвати їх інноваційну інфраструктуру, проблеми та досягнення.
5. Розкрити методологічні засади наукознавства, концептуальний та понятійний апарат, принципи та методи науково-педагогічного дослідження.
6. Схарактеризувати специфіку організації та проведення науково-педагогічних досліджень, техніку планування, організації та проведення педагогічного (формульовального, констатувального/діагностичного) експерименту.
7. Продемонструвати сучасні способи пошуку інформації та роботи з науково-педагогічними та статистичними джерелами, їх обробки, систематизації та

узагальнення, зокрема, із застосуванням графічних засобів та цифрових технологій.

8. Ознайомити здобувачів вищої освіти з чинними вимогами щодо структури, обсягу і способів викладу матеріалу науково-педагогічного дослідження шляхом застосування засобів академічного письма (тези, стаття, дипломна робота), правилами оформлення списку використаних джерел.

Згідно Професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти», затвердженого Наказом МОН України № 1466 від 16.10.2024 року, метою діяльності фахівця в рамках означеної професії (секція «Освіта», код 2310) є «формування професійних, світоглядних і громадянських компетентностей, морально-етичних цінностей у здобувачів вищої освіти». При цьому, найнижча – посада асистента – вимагає опанування особою вже під час університетської фахової (предметної) та психолого-педагогічної підготовки певних посадових функцій і відповідних їм компетентностей. Останні представлено в єдності системно структурованих блоків знань (предметних, психолого-педагогічних, методичних, моніторингових), певних педагогічних умінь і методичних навичок, спроможності до організації дидактичної взаємодії та управління педагогічним спілкуванням й комунікацією, вияву відповідальності за власну навчальну, контрольну-оцінювальну (діагностичну) й навчально-методичну діяльність, професійний саморозвиток, дотримання настанов академічної доброчесності, неупередженості й об'єктивності.

Це означає, що по завершенні вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» та асистентської практики, яка вінчає психолого-педагогічну підготовку, здобувачі другого (магістерського) й третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти, як мінімум, мають оволодіти провідними посадовими функціями первинної професійної ролі педагогічного працівника закладу вищої освіти – асистента.

Відповідно до професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти», здобувач вищої освіти по завершенні теоретичної педагогічної підготовки, тобто при складанні іспиту/заліку з навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи», має продемонструвати сформованість певних компетентностей: А (А1, А2, А3), Б (Б2, Б3), В (В2), Є (Є1), Ж (Ж1), а саме:

- *Здатність планувати і проводити навчальні заняття;*
- *Здатність консультувати здобувачів вищої освіти;*
- *Здатність проектувати й оцінювати результати їхнього навчання;*
- *Здатність розробляти та удосконалювати навчально-методичні матеріали;*
- *Здатність планувати та проводити заходи (освітні, наукові, методичні, профорієнтаційні, культурно-дозвілєві);*
- *Здатність організувати особистий професійний розвиток тощо.*

2. ЗМІСТ І ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ВПРОДОВЖ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКИ ТА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ І ФУНКЦІЇ НАУКИ

Провідні підходи до визначення сутності науки. Поняття про науку як сферу людської (соціокультурної, творчої) діяльності. Характеристика науки як системи знань. Наукова теорія як система узагальненого та систематизованого знання. Структура наукової теорії та її складові. Поняття наукового факту. Функції науки (пізнавальна, розвивальна, практико зорієнтована) та її роль у розвитку суспільства. Загальнонаукові підходи до дослідження та їх характеристика. Проектні форми наукових досліджень. Класифікація наук. Революції в науці. Періодизація та напрями сучасного розвитку науки. Місце і роль педагогіки як науки.

Практичне заняття №1 **Тема: НАУКА ЯК СИСТЕМА ЗНАНЬ**

Мета: засвоїти фундаментальні поняття науки, усвідомити її структуру і функції, специфіку загальнонаукових підходів до організації дослідження.

Питання для обговорення:

1. Сутність і специфіка науки як системи знань.
2. Характеристика структурних складових науки як теорії:
  - наукові закони, їх особливості, сфера дії;
  - наукові факти;
  - наукові категорії.
3. Функції науки (пізнавальна, розвивальна, практико зорієнтована) та її роль у розвитку суспільства.
4. Загальнонаукові підходи до дослідження та їх характеристика.
5. Дискусійне обговорення доповідей на теми:
  - Історія розвитку педагогічних наук в Україні /зарубіжних країнах (за вибором).
  - Особливості сучасного етапу розвитку педагогічних наук в Україні /зарубіжних країнах (за вибором).

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій та запам'ятайте визначення наступних понять: наука, знання, інформація, факт, проблема (наукова), закон, ідея, гіпотеза, теорія, концепція, підхід, аксіома, парадокс, науковий кіч, псевдонаука, паранаука, педагогічна наука.

Завдання 2. Розкрийте суть наведених в таблиці 1 загальнонаукових підходів до дослідження, уточніть їх сутність і специфіку, особливості використання.

Таблиця 1

Загальнонаукові підходи до дослідження та їх сутність*

№№ з/ч	Загальнонаукові підходи	Сутність і специфіка підходу
1	Історичний підхід	
2	Системно-генетичний підхід	
3	Системно-структурний підхід	
4	Синергетичний підхід	
5	Аксіологічний підхід	

*Сутність підходу полягає (приклад):

- 1) у розкритті умов зародження, розвитку і перетворення системи
- 2) у використанні сукупності пізнавальних засобів, процедур, які дозволяють виявити схожість і відмінність між явищами, що вивчаються, визначити їхню генетичну спорідненість, загальне й специфічне в їхньому розвитку
- 3) у дослідженні процесів самоорганізації та становленні нових упорядкованих структур
- 4) у комплексному дослідженні великих і складних об'єктів, дослідженні їх як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин
- 5) у з'ясуванні якості і властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольнити потреби окремої особистості і певного суспільства, а також ідеї і спонукання у вигляді норми та ідеалу.

Завдання 3. Наведіть у таблиці 2 із існуючих у довідкових джерелах 5 визначень понять «наука» та «педагогічна наука», запам'ятайте найбільш чіткі з них.

Таблиця 2

Аналіз визначень основних понять теми

№	Наука – це:	Джерело, автор	Педагогічна наука – це:	Джерело, автор
1				
2				
3				
4				
5				

Завдання 4. Знайдіть серед наведених правильну відповідь:

1. До функцій науки належать:
  - а) пізнавальна;

- б) культурно-виховна;
- в) практична;
- г) всі відповіді правильні.

2. *Інтелектуальна творча діяльність, спрямована на отримання і використання нових знань через соціальні інститути, – це:*

- а) наукова діяльність;
- б) пошукова діяльність;
- в) соціальна діяльність;
- г) всі відповіді правильні.

3. *Промислова революція, яка стала могутнім стимулом для подальшого розвитку науки, припадає на:*

- а) кінець XX – початок XXI ст.;
- б) кінець XVII – початок XVIII ст.;
- в) кінець XVIII – початок XIX ст.;
- г) початок XX – кінець XX ст.

4. *Наприкінці XX – початку XXI ст. для науки властиві такі особливості:*

- а) диференціація й інтеграція науки;
- б) прискорений розвиток природознавчих наук;
- в) математизація наук;
- г) всі відповіді правильні.

5. *Комплекс наукових дисциплін, що узагальнюють і досліджують закономірності функціонування науки, – це:*

- а) наукометрія;
- б) наукознавство;
- в) суспільствознавство;
- г) науковедення.

Рекомендована література: 7, 8, 12-14, 21, 24.

ТЕМА 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ НАУКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Нормативно-правові засади розвитку науки в Україні. Характеристика провідних форм і секторів науки в Україні та світі. Поняття наукової спільноти/співтовариства. Наукова школа як організаційно-комунікаційний феномен. Класифікація наукових шкіл, їх роль у розвитку сучасної науки та підготовки наукових кадрів. Наукові ступені та вчені звання в Україні: сутність та порядок присудження. Міжнародне співробітництво в сфері науки. Фонди сприяння розвитку науки і техніки, наукові гранти, міжнародні науково-дослідницькі програми, стажування за кордоном. Перелік галузей знань, характеристика галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Перелік спеціальностей, характеристика спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Роль і місце АПН в перспективному розвитку освітніх, педагогічних наук в Україні. Пріоритетні напрями педагогічних досліджень в Україні та світі у XXI ст.

Практичне заняття № 2

Тема: ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Мета: опанувати чинні нормативно-правові засади та усвідомити особливості організації науки в Україні та зарубіжних країнах.

Питання для обговорення:

1. Нормативно-правові засади розвитку науки в Україні в добу європейської освітньо-наукової інтеграції.
2. Інституціональна побудова науки.
3. Особливості функціонування та перспективи діяльності НАН та АПН України.
4. Міжнародне співробітництво вчених в умовах розвитку європейського дослідницького простору.
5. Дискусійне обговорення доповідей на теми:
  - Нобелівська премія: історія та сьогодення.
  - Сучасний стан та пріоритетні напрями педагогічних досліджень в Україні та світі.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій з теми та запам'ятайте визначення наступних понять: європейська наукова інтеграція, європейський науковий/дослідницький простір, науковий ступінь, науковий грант, науково-дослідницька програма, наукова мобільність.

Завдання 2. Випишіть провідні положення із наведених в таблиці 1 нормативно-правових документів щодо державного управління розвитком науки в Україні, прокоментуйте їх сутність і значення.

Таблиця 1

Державне управління розвитком науки в Україні

№№ з/ч	Документи	Сутність і значення положень
1	Закон України «Про вищу освіту»	
2	Закон України «Про освіту»	
3	Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»	
4	Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»	

5	Проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року	
6	Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031рр.	

Завдання 3. Дайте обґрунтовану відповідь на запитання: Які установи організують наукову діяльність в Україні та/або зарубіжній країні? Відповідь оформіть у вигляді схеми/таблиці/малюнку/мультимедійної презентації (за вибором).

Завдання 4. Оберіть правильну(і) відповідь(і) на тестові запитання:

1. *До основних організаційних секторів науки не відноситься:*

- 1) академічний;
- 2) вузівський;
- 3) студентський;
- 4) галузевий.

2. *Національну Академію Наук було засновано у:*

- 1) 1945 р.;
- 2) 1918 р.;
- 3) 1980 р.;
- 4) 1925 р.

3. *Керівництво Національною Академією Наук здійснює:*

- 1) президент Національної Академії Наук;
- 2) Президент України;
- 3) директор Національної Академії Наук;
- 4) голова Національної Академії Наук.

4. *До структури Національної Академії Наук України не відносяться:*

- 1) галузеві відділи;
- 2) територіальні відділи;
- 3) територіальні філії;
- 4) галузеві міністерства.

5. *Національна Академія Наук України та галузеві академії щорічно звітують перед:*

- 1) Президентом України;
- 2) Кабінетом Міністрів України;
- 3) Верховною Радою України;
- 4) Міністерством освіти і науки України.

Рекомендована література: 5, 7, 8, 12-14, 21, 24, 33.

ТЕМА 3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: УПРАВЛІНСЬКІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Місце і роль наукових досліджень в історичному та перспективному розвитку закладу вищої освіти. Характеристика наукової інфраструктури сучасного закладу вищої освіти. Поняття науково-дослідницької діяльності, її сутність і структура. Види і форми організації науково-дослідницької діяльності викладачів, особливості її планування, контролю та моніторингу якості. Етапи наукової /дослідницької кар'єри викладача, сутність і структура його науково-дослідницької культури. Поняття етосу науки. Етичні норми в науці: наукова об'єктивність, сумлінність, наукова і громадська мужність, науковий скептицизм. Проблема наукового авторитету і пріоритету. Етика науковця. Наукові товариства та їх роль в розвитку науки і популяризації наукових знань. Студентські наукові товариства, їх організація і діяльність. Кодекс академічної доброчесності.

Практичне заняття №3

Тема: МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: засвоїти норми та морально-етичні цінності науково-дослідницької діяльності; усвідомити місце і роль наукових шкіл в розвитку дослідницького простору сучасного закладу вищої освіти, зокрема, перспективного розвитку освітніх, педагогічних наук.

Питання для обговорення:

1. Наукове співтовариство: проблеми наукового авторитету і пріоритету.
2. Наукові школи, їх місце і роль в розвитку дослідницького простору та активізації науково-дослідної роботи у закладі вищої освіти.
3. Етика науковця України: характеристика моральних норм та провідних принципів.
4. Зміст і форми організації науково-дослідницької діяльності викладача сучасного закладу вищої освіти.
5. Студентські наукові товариства, їх організація, стан і проблеми діяльності.
6. Дискусійне обговорення доповідей на теми:
  - Чи повинен викладач як суб'єкт науково-дослідницької діяльності керуватися нормами наукової етики та нести відповідальність за її результати (наслідки)?
  - Чи повинні здобувачі вищої освіти дотримуватися принципів академічної доброчесності?

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій з теми та запам'ятайте визначення наступних понять: наукова спільнота, наукове співтовариство, науковий колектив, наукова

школа, наукова комунікація, наукова етика, науково-дослідницька діяльність, науково-дослідницька культура, академічна доброчесність.

Завдання 2. Ознайомтеся з діяльністю відомої наукової школи в галузі освітніх, педагогічних наук в Україні та/або зарубіжній країні та науково-педагогічною творчістю її лідера, зробіть доповідь з мультимедійною презентацією, відображуючи такі відомості:

- назва наукової школи, місце і час її заснування, мета і перспективи діяльності, склад, наукові досягнення і внесок в педагогічну науку;

- об'єктивні дані про лідера наукової школи: наукових шлях, напрям педагогічних досліджень, провідні педагогічні ідеї, концепції, теорії, основні наукові праці.

Завдання 3. Оцініть інтенсивність вияву у себе ознак особистості як суб'єкта науково-дослідницької діяльності за наступною методикою, висвітлену у таблиці 1. Підкресліть Вашу оцінку в балах в останньому стовпчику.

Таблиця 1

Оцінювання інтенсивності прояву ознак особистості
як суб'єкта науково-дослідницької діяльності

№ з/п	Творчі та ділові якості	Основні характеристики	Інтенсивність прояву*
1.	Допитливість	Високий рівень внутрішнього прагнення до пізнання істини, уваги до непізнаного і незрозумілого, стійкий інтерес до нових знань	3,2,1,0
2.	Спостережливість	Здатність до цілеспрямованого сприйняття об'єктивних властивостей досліджуваних явищ, предметів, процесів	3,2,1,0
3.	Ініціативність	Внутрішнє спонукання до виконання нових форм діяльності	3,2,1,0
4.	Почуття нового	Увага до нового, його активна підтримка, нетерпимість до догматизму, налаштованість на творчий характер діяльності	3,2,1,0
5.	Зацікавленість науковим дослідженням	Наявність внутрішніх причин (мотивів, цілей), що спонукають до дослідження, ставлення до нього як до чогось привабливого	
6.	Пунктуальність, ретельність	Своєчасне і якісне виконання плану науково-дослідницької роботи, доручень	
7.	Відповідальність, надійність	Здатність брати на себе зобов'язання, відповідати за певну ділянку роботи, справу, вчинки, слова	

8.	Організаторські здібності	Здатність до упорядкування способів сумісної роботи, узгодження та вдосконалення своєї діяльності та інших	
9.	Комунікбельність	Уміння налагоджувати зв'язки з різними за віком, характером і посадою людьми	
10.	Честолюбство	Прагнення стати відомим, мати популярність, можливість кар'єрного просування	
11.	Культурність	Здатність поважати і дотримуватися цінностей науково-дослідницької культури	
12.	Доброзичливість	Людяність, повага до інших, прагнення робити добро	
13.	Критичність	Несприйняття догматизму і сліпої віри в авторитети	
14.	Творчість	Спроможність бачення, пошуку та обґрунтування нових ідей	
15.	Самостійність	Здатність мати власну думку та діяти без допомоги інших	

*Шкала оцінювання ознак особистості як суб'єкта науково-дослідницької діяльності:

- бал «3» – якість виражена дуже яскраво;
- бал «2» – якість виражена досить переконливо;
- бал «1» – якість виражена слабко;
- бал «0» – якість скоріше не виражена, ніж виражена.

Завдання 4. Оберіть правильну(і) відповідь(і) на тестові запитання:

1. *Наукові факти характеризуються такими властивостями:*

- а) новизною;
- б) точністю;
- в) об'єктивністю;
- г) всі відповіді правильні.

2. *Вихідне положення, твердження, яке при побудові наукової теорії приймається без доказу, – це:*

- а) гіпотеза;
- б) правило;
- в) постулат;
- г) закон.

3. *Наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, що зумовлюють цей наслідок, – це:*

- а) гіпотеза;
- б) правило;
- в) постулат;
- г) закон.

4. Система поглядів, теоретичних положень, основних думок щодо об'єкта дослідження, які об'єднані певною головною ідеєю, – це:

- а) наукова концепція;
- б) судження;
- в) умовивід;
- г) закон.

5. Управління науково-дослідною роботою в закладі вищої освіти включає такі важелі, як:

- а) планування, облік і контроль;
- б) облік і контроль, аналіз;
- в) планування, облік і контроль, аналіз, прийняття рішень;
- г) планування, контроль, аналіз.

Рекомендована література: 2, 5, 7, 8, 12-14, 21, 24, 26, 33.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ІННОВАЦІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

ТЕМА 4. ІННОВАТИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Причини виникнення, стратегічні завдання та основні етапи розвитку Болонського процесу як соціокультурного фактора інноватизації сучасної сфери вищої освіти. Характеристика нормативно-правових документів та принципів Болонського процесу в контексті інноватизації вищої освіти. Створення європейського освітнього та дослідницького простору як прикінцевий результат Болонського процесу та провідний чинник інноватизації вищої освіти в умовах європейської освітньо-наукової інтеграції. Поняття «інноватизація», його сутність, зміст і функції. Інноватизація вищої освіти як невід'ємна складова державної інноваційної політики України. Державне регулювання інноваційної діяльності в сфері вищої освіти України та зарубіжних країн. Методи пошуку ідей інноватизації вищої освіти та їх характеристика.

Практичне заняття №4

Тема: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІННОВАТИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: усвідомити сутність інноватизації вищої освіти в умовах європейської освітньо-наукової інтеграції, опанувати настанови державної інноваційної політики в сфері вищої освіти.

Питання для обговорення:

1. Поняття «інноватизація», його сутність, зміст і функції.
2. Інноватизація вищої освіти як стратегічне завдання європейської освітньо-наукової інтеграції.

3. Інновацізація вищої освіти як невід’ємна складова державної інноваційної політики України.

4. Державне регулювання інноваційної діяльності в сфері вищої освіти України та зарубіжних країн.

5. Методи пошуку ідей інновацізації вищої освіти та їх характеристика.

6. Дискусія з теми: «Які об’єктивні та суб’єктивні фактори сприяють та заважають успішності інновацізації вищої освіти в Україні?»

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій та запам’ятайте визначення наступних понять: інновацізація, інновацізація вищої освіти, європейська освітньо-наукова інтеграція, інноваційна політика, інноваційна діяльність.

Завдання 2. Наведіть у таблиці 1 провідні настанови державної інноваційної політики України в сфері вищої освіти, використовуючи чинні нормативно-правові документи, прокоментуйте їх суть.

Таблиця 1

Провідні настави державної інноваційної політики України в сфері вищої освіти

№№ з/ч	Настанови державної інноваційної політики:	Сутність і значення настанов державної інноваційної політики
1	Закон України «Про освіту»	
2	Закон України «Про вищу освіту»	
3	Закон України «Про інноваційну діяльність»	
4	Концепція державної інноваційної політики України	
5	Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів	

Завдання 3. Наведіть у таблиці 2 основні визначення та ознаки інноваційної діяльності, опрацювавши чинні нормативно-правові документи.

Таблиця 2

Основні визначення та ознаки інноваційної діяльності

№№ з/ч	Державні документи	Інноваційна діяльність – це:
1	Закон України «Про освіту»	
2	Закон України «Про вищу освіту»	

3	Закон України «Про інноваційну діяльність»	
4	Закон України «Про освіту»	
5	Концепція державної інноваційної політики України	

Завдання 4. Оберіть правильну(і) відповідь(і) на тестові запитання:

1. *Основою методу мозкового штурму є:*

- a) відділення процесу генерування ідей від процесу їх оцінювання;
- b) генерування ідей проводять в умовах, встановлених певними рамками;
- c) участь у мозковому штурмі аналітиків, фантазерів, професіоналів;
- d) усі відповіді правильні.

2. *У синектиці використовуються аналогії:*

- a) пряма;
- b) непряма;
- c) і та, й інша;
- d) не використовують аналогій.

3. *Метод проб і помилок у процесі пошуку нової ідеї передбачає:*

- a) відповіді на заздалегідь складений перелік запитань;
- b) послідовне висунення і розгляд всіх можливих ідей;
- c) колективну атаку проблеми групою професіоналів;
- d) використання спеціалістами аналогій і асоціацій.

4. *Теорія Зигмунда Фрейда служить філософською основою наступному методу пошуку нової ідеї:*

- a) методу проб і помилок;
- b) морфологічному аналізу;
- c) методу фокальних об'єктів;
- d) методу мозкового штурму.

5. *Морфологічний аналіз передбачає дослідження:*

- a) ознак випадково вибраних об'єктів;
- b) усіх можливих варіантів вирішення проблеми;
- c) варіантів вирішення проблеми за аналогією;
- d) за заздалегідь складеному переліку запитань.

6. *Здатність побудови суб'єктом наочних образів і моделей на основі перетворення знань про раніше несприйнятливі предмети і явища називається:*

- a) прогноз;
- b) гіпотеза;
- c) уявлення;
- d) інсайт.

7. П'ять різновидів нововведень за Й.А.Шумпетером складають:

- а) застосування нових матеріалів, комплектуючих, джерел енергії, верстатів, технологій;
- б) застосування, створення нових товарів, способів виробництва, ринків збуту, джерел сировини та енергії, принципів організації діяльності;
- с) застосування нових відкриттів, винаходів, ноу-хау, товарів, послуг;
- д) аналіз, прогнозування, організація, контроль, керівництво

Рекомендована література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 27, 29, 31, 3, 35-38.

ТЕМА 5. ВИЩА ОСВІТА ТА ІННОВАЦІЇ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Історичні джерела виникнення освітніх інновацій, їх сутність та різновиди. Загальна характеристика інновацій у вищій освіті, їх видів та способів впровадження. Поняття інноваційного процесу. Класифікація інноваційних процесів. Зміст і структура інноваційного процесу. Моделі й етапи інноваційних процесів: ініціація, просування, дифузія. Інноваційні процеси у вищій освіті, їх специфіка та спрямованість. Концептуальні засади інноваційної діяльності в Україні: Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України, Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на період 2021-2031 року та ін. Характеристика законодавства у сфері інноваційної діяльності в Україні (Закони України: «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про інноваційну діяльність», «Про наукову та науково-технічну діяльність») та зарубіжних країнах. Інноваційні аспекти вищої освіти України та зарубіжних країн.

Практичне заняття №5

Тема: ДЖЕРЕЛА ВИНИКНЕННЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: засвоїти сутність, специфіку і функції інновацій у сфері вищої освіти, усвідомити порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності.

Питання для обговорення:

1. Сутність, зміст і функції освітніх інновацій.
2. Класифікація освітніх інновацій.
3. Характеристика інноваційних процесів в сфері вищої освіти України та зарубіжних країн.
4. Порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в сфері вищої освіти України.
5. Дискусія з питань:
  - Які провідні джерела виникнення інновацій в сучасній сфері вищої освіти?
  - Які загальні тенденції розвитку інноваційних процесів у закладах вищої освіти України?

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій та запам'ятайте визначення наступних понять: інновація, новація, інноваційний процес, освітня інновація, інноваційна освітня діяльність, інноваційний освітній проект.

Завдання 2. Ознайомтеся з текстами 3-5 довідкових/наукових джерел, виокремте з них визначення «освітня інновація» та систематизуйте її ознаки.

Таблиця 1

Освітні інновації та ознаки їх вияву

№№ з/ч	Освітня інновація – це:	Ознаки освітніх інновацій	Джерело
1			
2			
3			
4			
5			

Завдання 3. Наведіть у табл. 2 перелік **інноваційних процесів**, які відбуваються в сфері вищої освіти України або зарубіжної країни.

Таблиця 2

Характеристика інноваційних процесів, які відбуваються в сфері вищої освіти України або зарубіжної країни

№№ з/ч	Інноваційні процеси	Суть і характеристика протікання
1		
2		
3		
4		
5		

Завдання 4. Опрацювавши Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (наказ МОН України від 07.11.2000 № 522), в таблиці 3 наведіть визначення 7-ти найбільш значущих понять та/або настанов, прокоментуйте їх суть.

Таблиця 3

Порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності

№№ з/ч	Понятійний апарат	Визначення понять та їх тлумачення
1	Освітніми інноваціями є:	
2	Об'єктами інноваційної освітньої діяльності є:	
3	Суб'єктами інноваційної освітньої діяльності є:	

4	Інноваційна освітня діяльність здійснюється на:	
5	Розроблення освітніх інновацій включає:	
6	Інноваційним освітнім проектом є:	
7	Використанням освітніх інновацій у системі освіти є:	

Завдання 5. Оберіть правильну(і) відповідь(і) на тестові запитання:

1. *Новація – це:*

- a) оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень;
- b) кінцевий результат упровадження відкриття;
- c) упровадження нового продукту чи технології;
- d) ідея.

2. *Нововведення – це:*

- a) створення нового продукту;
- b) створення нового способу виробництва;
- c) відкриття нового ринку збуту;
- d) введення нових принципів організаційної діяльності фірми.
- e) усі відповіді правильні.

3. *Інновація як економічна категорія – це:*

- a) новий продукт, виріб, ідея;
- b) нова ідея, втілена в продукт виробництва;
- c) кінцевий результат інноваційної діяльності, реалізованої у вигляді нового або вдосконаленого товару на ринку, нового процесу в практичній діяльності;
- d) ідея, реалізована у вигляді готового товару на ринку.

4. *Відтворююча функція інновації полягає у:*

- a) використанні прибутку від інновації для фінансування інвестування за різними напрямками;
- b) отриманні прибутку підприємцем за рахунок реалізації інновації служить стимулом до нових інновацій;
- c) отриманні прибутку від інновації й використання його як джерела фінансових ресурсів;
- d) отриманні прибутку від реалізації.

5. *Інвестиційна функція інновації полягає у:*

- a) використанні прибутку від інновації для фінансування інвестування за різними напрямками;
- b) отриманні прибутку підприємцем за рахунок реалізації інновації служить стимулом до нових інновацій;
- c) отриманні прибутку від інновації й використання його як джерела фінансових ресурсів;

d) отриманні прибутку від реалізації.

6. *Стимулююча функція інновації полягає у:*

a) використанні прибутку від інновації для фінансування інвестування за різними напрямками;

b) отриманні прибутку підприємцем за рахунок реалізації інновації служить стимулом до нових інновацій;

c) отриманні прибутку від інновації й використання його як джерела фінансових ресурсів;

d) отриманні прибутку від реалізації.

7. *Інноваційний процес – це:*

a) процес створення і комерціалізації продуктів інтелектуальної праці;

b) результат науково-дослідних або дослідно-конструкторських розроблень;

c) сукупність форм і методів управління процесами створення та впровадження новацій;

d) усі відповіді вірні.

8. *Різні форми активізації людського чинника (професійна підготовка, стимулювання творчої діяльності та ін.) відноситься до:*

a) організаційних інноваційних процесів;

b) економічних інноваційних процесів;

c) соціальних інноваційних процесів;

d) технічних інноваційних процесів.

Рекомендована література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 27, 29, 31, 3, 35-38.

ТЕМА 6. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Класифікація та функції інноваційних структур сучасних закладів вищої освіти. Інноваційний досвід сучасних закладів вищої освіти України та зарубіжних країн. Модель потрійної спіралі та роль підприємницьких університетів. Дослідницько-інноваційний університет як інтегратор знань у сучасній системі вищої освіти, чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови суспільства знань. Сутність, структура і специфіка інноваційної діяльності провідних суб'єктів закладу вищої освіти. Інноваційна компетентність та готовність до інноваційної діяльності як необхідні складові професіоналізму викладача та менеджера сучасного закладу вищої освіти.

Практичне заняття №6

Тема: ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: усвідомити сутність інноваційного досвіду сучасних закладів вищої освіти, зрозуміти роль дослідницьких/інноваційних університетів у модернізації та інноватизації вищої освіти в сучасну добу.

Питання для обговорення:

1. Сутність, зміст і функції інноваційних процесів у сучасних закладах вищої освіти.

2. Класифікація основних видів інноваційної діяльності у сучасних сучасних закладах вищої освіти.

3. Інноваційний/дослідницький університет та його роль у модернізації та інноватизації вищої освіти.

4. Порівняльна характеристика інноваційного досвіду закладів вищої освіти України та зарубіжних країн.

5. Дискусія з питань:

- Який стан готовності викладачів до здійснення інноваційної діяльності у сучасному закладі вищої освіти?

- Чи є професійно важливою інноваційна компетенція викладача закладу вищої освіти?

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій та запам'ятайте визначення наступних понять: інноваційний процес, дослідницький університет, інноваційний університет, інноваційний досвід, інноваційна освітня діяльність, інноваційна компетентність, готовність до інноваційної діяльності.

Завдання 2. Ознайомтеся з текстами 3-5 наукових джерел та схарактеризуйте особливості 3-х основних видів інноваційної діяльності сучасних закладів вищої освіти із сьоми, зазначених в таблиці 1.

Таблиця 1

Особливості основних видів інноваційної діяльності

№№ з/ч	Види інноваційної діяльності:	Особливості здійснення інноваційної діяльності (мета, зміст, форми, методи)	Джерело
1	науково-дослідницькі роботи		
2	дослідно-конструкторські роботи		
3	підготовка виробництва і проведення промислових випробувань		
4	придбання патентів, ліцензій і ноу-хау		
5	інвестиційна діяльність, сертифікація та стандартизація		
6	маркетинг і організація ринків збуту		
7	підготовка і перепідготовка кадрів для інноваційної діяльності		

Завдання 3. Опрацюйте 3-5 наукових/нормативних джерел і визначте переваги різних типів університетів щодо здійснення інноваційної діяльності.

№№ з/ч	Види університетів	Переваги університетів щодо здійснення інноваційної діяльності
1	Дослідницький університет	
2	Інноваційний університет	
3	Підприємницький університет	
4		
5		

Завдання 4. Підготуйте повідомлення про інноваційний заклад вищої освіти України або зарубіжної країни, наведіть у табл. 3 перелік 3-х інноваційних процесів, які відбуваються в ньому.

Таблиця 3

Класифікація інноваційних процесів, які відбуваються в інноваційному закладі вищої освіти

№№ з/ч	Інноваційні процеси	Суть інноваційних ідей, мета і способи реалізації	Заклад вищої освіти
1			
2			
3			
4			
5			

Завдання 5. Оберіть правильну(і) відповідь(і) на тестові запитання:

1. *Патент в інноваціях – це:*

- a) документ, що засвідчує право власності на що-небудь;
- b) свідчення на право займатися чим-небудь;
- c) документ, що свідчить про право займатися інноваційною діяльністю;
- d) документ, що свідчить про авторство винаходу, корисної моделі або промислового зразка і виключне право на їх використання.

2. *Відкриття – це:*

- a) науковий результат особливо видатного характеру;
- b) нове наукове рішення;
- c) процес дослідження невідомого явища;
- d) створення нового товару.

3. *Документ, що свідчить про право займатися інноваційною діяльністю називається:*

- a) патент;
- b) ліцензія;
- c) угода;
- d) документ відсутній.

4. *Винахід відрізняється від відкриття:*

- a) цілеспрямованістю пошуку нового;
- b) непередбачуваністю результатів;
- c) використанням різних підходів;
- d) чисельністю дослідників.

5. *Глобальні нововведення – це:*

- a) нововведення, які ведуть до зміни сукупного попиту;
- b) нововведення, які характеризують зміни у формі власності підприємства;
- c) нововведення, які забезпечують суттєві позитивні зрушення в економічних і соціальних процесах;
- d) нововведення, що ведуть до підвищення продуктивності праці на окремо взятому підприємстві.

6. *За видом ефекту, отриманого в результаті впровадження, інновації класифікують на:*

- a) ефективні, неефективні;
- b) науково-технічні, економічні, соціальні; екологічні; інтегральні;
- c) високі, низькі, стабільні;
- d) швидкі, уповільнені, наростаючі, рівномірні, стрибкоподібні.

Рекомендована література: 1, 4, 5, 6, 9, 10, 27, 28, 35-41, 44, 51, 52.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 7. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АПАРАТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Сутність науково-педагогічного пізнання, його особливості. Специфіка методології науково-педагогічного пізнання та його функції (узагальнююча, екстраполююча, критична, евристична, мотивуюча, пояснююча, інтерпретуюча). Поняття проблеми, об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези педагогічного дослідження, порядок та провідні етапи його здійснення. Принципи педагогічного дослідження та їх характеристика. Типологія методів педагогічного дослідження. Характеристика основних теоретичних методів педагогічного дослідження: аналіз; синтез; порівняння; систематизація; ранжирування; абстрагування; формалізація. Характеристика основних емпіричних методів педагогічного дослідження: спостереження; інтерв'ювання; анкетування; контент-аналіз; експертне оцінювання; тестування; експеримент (констатувальний/діагностичний; формувальний/перетворюючий).

Практичне заняття №7

Тема: ТЕОРЕТИЧНІ МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета: засвоїти специфіку теоретичних методів педагогічного дослідження та усвідомити вимоги щодо їх використання.

Питання для обговорення:

1. Теоретичне дослідження в галузі освітніх, педагогічних наук: сутність, специфіка, основні етапи проведення.
2. Загальна характеристика теоретичних методів педагогічного дослідження.
3. Охарактеризуйте такі теоретичні методи педагогічного дослідження, як аналіз та синтез, аналіз та узагальнення науково-педагогічних джерел.
4. Поясніть суть та вимоги щодо застосування методу моделювання при здійсненні теоретичного педагогічного дослідження.
5. Розкрийте суть методу порівняння педагогічних систем, вимоги та алгоритм його реалізації.
6. Охарактеризуйте суть індуктивного та дедуктивного методів педагогічного дослідження, наведіть конкретні приклади його реалізації.
7. Розкрийте суть хронологічного (історичного) підходу при здійсненні теоретичного педагогічного дослідження.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій та запам'ятайте визначення наступних понять: метод дослідження, теоретичні методи дослідження, метод абстрагування, метод порівняння, метод узагальнення, метод аналізу, метод синтезу, метод моделювання, метод індукції, метод дедукції.

Завдання 2. Наведіть у таблиці 1 характеристику видів абстракцій, прокоментуйте можливість їх застосування в педагогічному дослідженні за обраною темою дипломної роботи.

Таблиця 1

Види абстракцій та їх характеристика

№№ з/ч	Види абстракцій	Характеристика абстракцій*
1	Актуальної нескінченності	
2	Ізолювання	
3	Конструктивізація	
4	Ототожнення	
5	Потенційної здійсненності	

*Характеристика видів абстракцій (приклад):

1) відвернення від незавершеності (і завершеності) процесу утворення нескінченної множини, від неможливості задати її повним переліком усіх елементів

2) виділення властивостей і відношень, нерозривно пов'язаних з предметами, і позначення їх певними назвами, що надає абстракціям статус самостійних предметів – «надійність», «технологічність»

3) утворення понять шляхом об'єднання предметів, пов'язаних відношеннями типу рівності в особливий клас (відвернення від деяких індивідуальних властивостей предметів)

4) відвернення від реальних меж людських можливостей, зумовлених обмеженістю тривалості життя за часом та у просторі (нескінченність виступає вже як потенційно здійсненна) 5) відвернення від невизначеності меж реальних об'єктів.

Завдання 3. Заповніть таблицю 2, обґрунтувавши доцільність використання означених теоретичних методів педагогічного дослідження за темою дипломної роботи.

Таблиця 2

Теоретичні методи педагогічного дослідження та мета їх використання

№№ з/ч	Теоретичні методи педагогічного дослідження	Використано з метою:
1	метод індукції	
2	метод дедукції	
3	метод порівняння	
4	метод абстрагування	
5	метод моделювання	

Завдання 4. Дайте правильну відповідь на запитання тесту:

1. На теоретичному рівні дослідження використовуються такі загальнонаукові методи:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) індукція;
- г) всі відповіді правильні.

2. Метод дослідження, який включає вивчення предмета за допомогою уявного або практичного розчленування його на складові елементи, – це:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) індукція;
- г) дедукція.

3. Метод вивчення об'єкта у його цілісності, у взаємному зв'язку його частин, – це:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) індукція;
- г) дедукція.

4. Аналіз і синтез бувають:

- а) емпіричні;
- б) елементарно-теоретичні;
- в) структурно-генетичні;
- г) всі відповіді правильні.

5. Метод логічного висновку від загального до часткового, тобто спочатку досліджують стан об'єкта в цілому, а потім його складові елементи, – це:

- а) аналіз;

- б) синтез;
- в) індукція;
- г) дедукція.

6. *Метод вивчення різних об'єктів, при якому основні закономірності явищ і процесів відображаються в знаковій формі, за допомогою формул або спеціальних символів – це:*

- а) формалізація;
- б) порівняння;
- в) абстрагування;
- г) дедукція.

7. *Уявне відвернення від неіснуючих властивостей предметів, зв'язків і відношень між ними та виділення декількох сторін, які цікавлять дослідника, – це:*

- а) формалізація;
- б) порівняння;
- в) абстрагування;
- г) дедукція.

8. *Метод теоретичного дослідження та побудови наукової теорії, за яким деякі її твердження приймаються як вихідні очевидні положення, а всі інші положення виводяться з них шляхом міркування за певними логічними правилами – це:*

- а) гармонічний метод;
- б) історичний метод;
- в) аксіоматичний метод;
- г) апологічний метод.

9. *Першим етапом організації збору інформації є:*

- а) особисті контакти зі спеціалістами із даної сфери;
- б) визначення кола питань, що будуть вивчатись;
- в) вивчення архівних документів;
- г) пошук у мережі Internet.

Бліц-турнір:

1. *Ієрархія (послідовність) основних етапів вивчення наукових джерел:*

- 1) виписування цитат;
- 2) «швидке» читання матеріалу;
- 3) вибіркове читання окремих частин;
- 4) загальне ознайомлення з науковою проблемою;
- 5) перегляд літератури і систематизація;
- 6) редагування запису.

2. *Поставте відповідності між такими властивостями інформації:*

- 1) Вірогідність - чи вчасно надійшла інформація;
- 2) Корисність - чи відповідає інформація реальному стану речей;
- 3) Актуальність - чи становить інформація цінність для її одержувача;
- 4) Зрозумілість - чи достатньо інформації для досягнення певної мети;
- 5) Повнота - чи здатен отримувач усвідомити зміст повідомлення.

Рекомендована література: 3, 5, 11-19, 25, 30, 59, 60.

Практичне заняття №8

Тема: ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета: засвоїти сутність і специфіку емпіричних методів педагогічного дослідження, усвідомити вимоги щодо їх реалізації.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика методів емпіричного педагогічного дослідження.
2. Сутність педагогічного експерименту, його основні види та етапи проведення.
3. Метод семикратного пошуку: вимоги та алгоритм проведення.
4. Метод колективного блокнота і контрольних запитань: вимоги та алгоритм проведення.
5. Метод експертних оцінок: вимоги та алгоритм проведення.
6. Мультимедійна презентація результатів власних емпіричних розвідок здобувачів з тем:
  - Специфіка впровадження методу спостереження під час проведення педагогічного дослідження.
  - Особливості застосування методу анкетування та обробки отриманих даних.
  - Тестування та способи запровадження тестів, варіанти обробки отриманих даних.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій та запам'ятайте визначення наступних понять: емпіричні методи дослідження, метод спостереження, метод анкетування, метод вимірювання, метод тестування, метод інтерв'ювання, метод діагностичної бесіди, валідність, педагогічний експеримент.

Завдання 2. Розкрийте особливості впровадження методу спостереження в науково-педагогічному дослідженні, виконуючи наступні дії:

2.1. На основі опрацювання новітньої літератури (2-5 найменувань за вибором) ознайомтеся з типами спостережень та особливостями впровадження методу спостереження в процесі науково-педагогічного дослідження.

2.2. Самостійно визначте предмет, мету та завдання власного спостереження (в контексті завдань дипломної роботи).

2.3. Практично (протягом 1-2 тижнів) здійсніть впровадження методу спостереження за педагогічним об'єктом, зробіть в письмовій формі опис отриманих результатів.

2.4. Прийміть участь в дискусії щодо обговорення результатів спостереження (на семінарському занятті).

Завдання 3. Конкретизуйте вимоги та алгоритм впровадження методу анкетування в науково-педагогічному дослідженні, виконуючи наступні дії:

3.1. В процесі самостійного опрацювання новітньої літератури (2-5 найменувань за вибором) ознайомтеся зі специфікою методу анкетування, основними видами анкет та їх діагностичними можливостями.

3.2. Підберіть /розробіть два типи анкет (одну з відкритими, а другу - з закритими запитаннями), доречних для застосування в контексті виконання завдань дипломної роботи.

3.3. Проведіть анкетування (5-10 осіб), здійсніть належну обробку анкет, зафіксуйте отримані результати анкетування, узагальніть їх із використанням наочних/графічних зображень.

3.4. Прийміть участь в дискусії щодо обговорення способів проведення та узагальнення результатів анкетування (на семінарському занятті).

Завдання 4. Розкрийте можливості методу тестування та способи запровадження тестів в науково-педагогічному дослідженні, виконуючи наступні дії:

4.1. В процесі самостійного опрацювання спеціальної літератури (2-5 найменувань за вибором) ознайомтеся з типологією тестів та виокремте вимоги й алгоритм проведення тестування.

4.2. Підберіть зразки тестів з прогалинами, або вільних, структурованих, шкаліруваних, графічних тестів, доречних для застосування в контексті виконання завдань дипломної роботи.

4.3. Проведіть тестування (5-10 осіб), використовуючи 2 типи тестів (за вибором), здійсніть належну обробку та узагальніть результати тестування (письмово) із використанням наочних/графічних зображень.

4.4. Прийміть участь в дискусії щодо обговорення способів проведення та узагальнення результатів тестування (на семінарському занятті).

Завдання 5. Дайте правильну відповідь на тестові завдання:

1. *До методів емпіричного дослідження належать:*

- а) спостереження;
- б) вимірювання;
- в) порівняння;
- г) всі відповіді правильні.

2. *Характеристика, яка вказує на здатність методу (методики) диференціювати досліджувані об'єкти за вимірюваною ознакою, – це:*

- а) валідність;
- б) діагностична сила;
- в) надійність;
- г) репрезентативність.

3. *Характеристика, яка вказує на здатність методу (методики) розповсюджувати (переносити) результати, отримані при дослідженні частини об'єктів на всі об'єкти, що входять до цієї групи, – це:*

- а) валідність;
- б) діагностична сила;
- в) надійність;
- г) репрезентативність.

4. *Спостереження має відповідати вимогам:*

- а) передбачуваності заздалегідь;
- б) планомірності;
- в) цілеспрямованості;
- г) всі відповіді правильні.

5. *Етапи проведення експерименту:*

- а) розробка плану цілеспрямованого спостереження за об'єктом;
- б) визначення меж, у яких буде проходити експеримент;
- в) створення необхідних умов з урахуванням повторюваності ситуацій, зміни впливу, характеру та умов на об'єкт дослідження;
- г) всі відповіді правильні.

6. *Метод, який полягає у тому, що нові ідеї та пропозиції виникають на основі зіставлення з іншими більш чи менш аналогічними об'єктами, навіть з інших сфер природи і суспільства, – це:*

- а) морфологічний;
- б) метод семикратного пошуку;
- в) метод асоціацій та аналогій;
- г) метод колективних експертних оцінок.

7. *Метод, який ґрунтується на повній відсутності якого-небудь нав'язливого і попереднього судження, – це:*

- а) морфологічний;
- б) метод семикратного пошуку;
- в) метод асоціацій та аналогій;
- г) метод колективних експертних оцінок.

8. *Залежно від тривалості вирізняють спостереження:*

- а) довгочасне та короткочасне;
- б) безперервне та констатуюче;
- в) дискретне та формуюче;
- г) коригувальне та контрольне.

9. *Метод отримання первинної інформації, що ґрунтується на зверненні до певної спільності людей:*

- а) спостереження;
- б) тестування;
- в) опитування;
- г) експеримент.

Рекомендована література: 3, 5, 11-19, 25, 30, 55-58, 60.

ТЕМА 8. ПОШУК, НАКОПИЧЕННЯ ТА ОБРОБКА НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Загальна характеристика інформації. Види джерел інформації. Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Поняття формальної та неформальної наукової комунікації. Базові комунікаційні канали доступу до наукової інформації. Особливості та можливості дистанційного доступу до наукових

джерел. Первинні та вторинні, електронні джерела пошуку наукової інформації. Спеціалізовані реферативні служби, електронні наукові журнали, цифрові бібліотеки та інституційні репозитарії. Організація й методика роботи з першоджерелами. Правила бібліографічного опису та цитування. Методика складання та оформлення списку використаних джерел.

ТЕМА 9. ФОРМИ АПРОБАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Форми викладу матеріалів та результатів науково-педагогічного дослідження. Мова та стиль наукової праці в галузі педагогічних наук. Апробація та оприлюднення результатів науково-педагогічного дослідження на наукових конференціях, вимоги до наукової доповіді та ведення наукової дискусії. Культура наукової полеміки. Методика усних виступів. Підготовка до наукової доповіді, план, текст доповіді. Вимоги до комп'ютерних презентацій. Навички ораторського мистецтва. Вимоги до зовнішнього вигляду доповідача, його манер, міміки, жестів. Публікації як основа оприлюднення та апробації результатів дослідження. Вимоги до наукових публікацій. Стилiстичні особливості викладу матеріалу в науковій статті та тезах доповіді. Техніка робота над написанням наукових доповідей і повідомлень, тез, статей. Перелік фахових видань України з наукових галузей знань. Необхідність рецензування наукових публікацій здобувачів. Способи впровадження результатів науково-педагогічного дослідження в освітню практику, оцінювання їх ефективності, оформлення актів/довідок про впровадження.

Практичне заняття №9

Тема: ФОРМИ ВІДОБРАЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета: засвоїти основні форми відображення результатів педагогічного дослідження.

Питання для обговорення:

1. Наукова публікація як провідна форма відображення результатів педагогічного дослідження, її основні функції.
2. Різновиди наукової продукції та загальна характеристика форм висвітлення результатів педагогічного дослідження: звіт, реферат, тези, стаття, дипломна робота, дисертація, монографія.
3. Структура тез за результатами педагогічного дослідження, вимоги до їх підготовки та опублікування.
4. Структура наукової (фахової) статті за результатами педагогічного дослідження та вимоги щодо оформлення її складових.
5. Дискусійне обговорення повідомлень з теми: «Типові помилки написання та оформлення наукових робіт».

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій та запам'ятайте визначення наступних понять: наукова публікація, реферат, тези, стаття, дисертація, монографія.

Завдання 2. З'ясуйте особливості та прокоментуйте суть провідних функцій наукової публікації, використовуючи дані таблиці 1.

Таблиця 1

Основні функції наукової публікації

№№ з/п	Функції наукової публікації (Публікація – текст, надрукований у будь-якому виданні)
1.	Оприлюднення результатів наукової роботи
2.	Встановлення пріоритету автора (дата підписання публікації до друку)
3.	Свідчення про особистий внесок автора в розробку наукової проблеми
4.	Підтвердження достовірності основних результатів і висновків дослідження, його новизни і наукового рівня
5.	Підтвердження факту апробації і впровадження результатів, висновків
6.	Відбиття основного змісту дослідження
7.	Фіксування завершення певного стану дослідження
8.	Забезпечення суспільства первинною науковою інформацією
9.	Сповідання наукового співтовариства про появу нового знання
10.	Передачі індивідуального результату у загальне надбання

Завдання 3. Підготуйте текст наукових тез за результатами власного педагогічного дослідження, дотримуючись вимог, висвітлених у таблицях 2 і 3.

Таблиця 2

Вимоги до змісту наукових тез

№№ з/п	У тезах повинні міститись (із виділенням у тексті) такі структурні елементи:
1.	Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.
2.	Формулювання мети дослідження (постановка завдання)
3.	Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів
4.	Висновки, зроблені в результаті дослідження
5.	Перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Таблиця 3

Вимоги щодо оформлення наукових тез

№№ з/п	Вимоги щодо оформлення наукових тез
1.	Тези повинні бути написані українською мовою.
2	Обсяг тез у межах 3-5 повних сторінок, включаючи рисунки, таблиці, список літератури
3	Сторінки не нумеруються
4	Тези повинні бути виконані у форматі А-4 текстового редактора Microsoft Word for Windows у вигляді файла з розширенням *.doc, *.docx, *.rtf; шрифт – Times New Roman, розмір – 14, 1,5 міжрядковий інтервал; абз. відступ – 10 мм; усі поля – 20 мм.
5	У тезах не повинно бути переносу слів та макросів
6	Ілюстрації (креслення, схеми, графіки, діаграми, рисунки) у тексті позначають скороченням «Рис.». Рисунки розташовують у тексті після посилання на них.
7	Перелік використаних джерел (тільки тих, на які є посилання у тексті) оформлюється загальним списком наприкінці тез під заголовком «Література» і складається відповідно до черговості посилань за текстом. Правила оформлення списку використаних джерел: ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічні посилання: загальні положення та правила складання».

Завдання 4. Дайте правильну відповідь на тестові завдання:

1. *До основних функцій публікації належать:*

- а) оприлюднення результатів наукової роботи;
- б) сприяння встановленню пріоритету автора;
- в) свідчення про особистий внесок дослідника в розробку наукової проблеми;
- г) всі відповіді правильні.

2. *Види рефератів:*

- а) наукові та практичні;
- б) наукові та інформативні;
- в) наукові, теоретичні, методологічні;
- г) всі відповіді правильні.

3. *Результат творчої діяльності згідно з технологією або конструюванням:*

- а) монографія;
- б) реферат;
- в) винахід;
- г) всі відповіді правильні.

4. *Усна передача інформації про наукові результати здійснюється шляхом:*

- а) колоквиуму;
- б) симпозіуму;
- в) конференції;
- г) всі відповіді правильні.

5. До науково-дослідних наукових видань належать:

- а) монографія;
- б) джерелознавчі видання;
- в) документальні наукові видання;
- г) всі відповіді правильні.

6. Доведення до загального відома за допомогою преси, радіомовлення або телебачення, розміщення в різних виданнях (газетах, журналах, книгах) роботи (робіт), а також текст, надрукований у будь-якому виданні, – це:

- а) публікація;
- б) гіпотеза;
- в) закон;
- г) дисертація.

7. Стисле усне або письмове викладення наукової теми (питання), складене на підставі проведеного наукового дослідження, огляду одного або кількох літературних та інших джерел, – це:

- а) інформативний реферат;
- б) науковий реферат;
- в) монографія;
- г) всі відповіді правильні.

8. Коротеньке письмове викладення однієї наукової праці, що висвітлює стисло її зміст, – це:

- а) інформативний реферат;
- б) науковий реферат;
- в) анотація;
- г) всі відповіді правильні.

9. Форма обміну інформацією, за якою одна група людей – доповідачі – повідомляють про нові наукові ідеї, результати теоретичних і експериментальних робіт, про виробничий досвід, відповідають на запитання, а інша – слухачі, що сприймають інформацію, – це:

- а) колоквіум;
- б) симпозіум;
- в) конференція;
- г) всі відповіді правильні.

10. Форма колективних зустрічей, де, як правило, обмінюються думками вчені різних напрямів, – це:

- а) конференція;
- б) симпозіум;
- в) колоквіум;
- г) всі відповіді правильні.

11. Теза – це коротко сформульовані основні положення:

- а) доповіді;
- б) лекції;
- в) реферату;
- г) звіту.

12. *Основною метою тез наукової доповіді є:*

- а) апробація результатів дослідження;
- б) виклад результатів дослідження;
- в) зведення і обробка результатів дослідження;
- г) всі відповіді правильні.

13. *Звіт про виконану наукову роботу складається з таких частин:*

- а) основна частина;
- б) вступна частина;
- в) додатки;
- д) перелік умовних позначень.

Рекомендована література: 11-20, 24-26, 30, 59, 60, 62.

ТЕМА 10. КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА МАГІСТРА З ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК: ПІДГОТОВКА, ОФОРМЛЕННЯ, ЗАХИСТ

Поняття кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра з освітніх, педагогічних наук, характеристика вимог щодо її змісту, структури, обсягу і рівня науково-педагогічного дослідження. Обґрунтування теми дипломної роботи, порядок її затвердження. Технологія побудови та оформлення основних рубрик дипломної роботи: основні елементи титульного аркуша, анотацій, переліку умовних позначень; вступ (актуальність теми; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; мета і завдання, об'єкт, предмет і гіпотеза дослідження; наукова новизна /теоретична значущість отриманих результатів; практична цінність роботи; апробація і впровадження; публікації); основних розділів (аналіз та узагальнення літератури за обраною темою, вибір напрямку дослідження; опис відомостей про проведене теоретичне (модель) і (або) експериментальне (виклад загальної /авторської методики діагностики) дослідження; висновків (узагальнення отриманих результатів дослідження); додатків. Процедури рецензування і підготовки до захисту дипломної роботи. Публічний захист дипломної роботи: зміст процедури і порядок проведення, стиль усного виступу та поведіння. Роль і функції наукового керівника під час підготовки дипломної роботи. Права та обов'язки здобувача вищої освіти під час проведення педагогічного дослідження і підготовки дипломної роботи. Типові недоліки в оформленні тексту дипломної роботи.

Практичне заняття №10 ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (ДИПЛОМНОЇ/ДИСЕРТАЦІЙНОЇ) РОБОТИ

Мета: опанувати вимоги та усвідомити способи виконання та оформлення кваліфікаційної роботи магістра/доктора філософії.

Питання для обговорення:

1. Сутність кваліфікаційної роботи за другим (магістерським)/третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти.
2. Загальні вимоги до змісту, структури та оформлення кваліфікаційної роботи магістра/доктора філософії з освітніх, педагогічних наук.
3. Роль і функції наукового керівника під час підготовки кваліфікаційної роботи.
4. Права та обов'язки здобувача вищої освіти впродовж проведення педагогічного дослідження, оформлення його результатів та захисту кваліфікаційної роботи.
5. Дискусійне обговорення:
  - планів-проспектів кваліфікаційних робіт магістра/доктора філософії з освітніх, педагогічних наук (із застосуванням засобів мультимедійної презентації);
  - правильності оформлення наочних зображень;
  - типових недоліків та помилок в оформленні текстів кваліфікаційних робіт.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Підготуйте глосарій та запам'ятайте визначення наступних понять: кваліфікаційна робота, кваліфікаційна робота магістра/доктора філософії, захист кваліфікаційної роботи.

Завдання 2. Оформіть завдання на власну дипломну роботу та доведіть логічну обґрунтованість її концептуального апарату, заповнивши таблицю 1.

Таблиця 1

Завдання на дипломну роботу

№№ з/п	Концептуальний апарат педагогічного дослідження	Робочі формулювання
1.	Тема	
2	Об'єкт дослідження	
3	Предмет дослідження	
4	Мета дослідження	
5	Завдання дослідження:	
6	Гіпотеза дослідження:	
7	Теоретичні засади дослідження	
8	Методи дослідження	
9	Концептуальна ідея дослідження	
10	Етапи дослідження	

Завдання 3. Наведіть структуру (зміст) власної дипломної роботи та доведіть її логічну послідовність та обґрунтованість, заповнивши таблицю 2.

Таблиця 2

Зміст дипломної роботи

№№ з/п	Структурні компоненти	Робочі формулювання (назва)
1.	Вступ	
2	Розділ I	
	1.1	
	1.2	
	Висновки до розділу I	
3	Розділ II	
	2.1	
	2.2	
	Висновки до розділу II	
4	Загальні висновки	

Завдання 4. Наведіть список опрацьованої за темою дипломної роботи літератури (не менш 12 найменувань), дотримуючись правил її оформлення (ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічні посилання: загальні положення та правила складання».)

Завдання 5. Продемонструйте правильність оформлення наочних зображень (таблиць, графіків, діаграм, рисунків), необхідних в контексті дипломної роботи із дотриманням чинних вимог. Прокоментуйте свій варіант оформлення 2-х зображень.

Рекомендована література: 11-19, 25, 30, 34, 46, 57, 60, 63.

3. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Цокур О.С. Методичні вказівки щодо виконання дипломної роботи магістра спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2017. 32 с.

2. Цокур О.С. Основи наукового педагогічного дослідження. *Педагогіка вищої школи*: навч. посіб. 3-є вид., переробл., доповн. / під ред. З.Н.Курлянд. Розділ 1.3.-1.3.5. Київ: Знання, 2007. С. 23-70. URL: file:///C:/Users/8D29~1/AppData/Local/Temp/416808.pdf.

3. Цокур О.С. Основи наукового педагогічного дослідження. *Педагогіка вищої школи*: навч. посіб. 2-ге вид., переробл., доповн. / під ред. З.Н.Курлянд. Розділ 1.3.-1.3.5. Київ: Знання, 2005. С. 23-70. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/50253-13-osnovi-naukovogo-pedagogchnogo-dosljdjennya.html>.

4. Цокур О.С. Основи наукового педагогічного дослідження. *Педагогіка вищої школи*: навч.-метод. посіб. / за ред. Панькова А.І. Вип. 1. Одеса: ОНЮА, 2002. 84 с.

5. Цокур О.С. Предмет і завдання порівняльної педагогіки. *Порівняльна педагогіка як галузь наукових знань*: навч. посіб. / за ред. З.Н.Курлянд. Лекція 1. Одеса: ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2000. С. 3-30. URL: <file:///C:/Users/8D29~1/AppData/Local/Temp/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%201-2.pdf>.

6. Словник-довідник з професійної педагогіки /Укл. О.С.Цокур та інш.; за заг. ред. А.В.Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 228 с.

7. Щоденник з магістерської науково-дослідної практики /Упор. О.С. Цокур. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2018. 20 с.

4. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Провідні підходи до визначення сутності науки.
2. Поняття про науку як сферу людської (соціокультурної, творчої) діяльності.
3. Характеристика науки як теорії, системи узагальненого та систематизованого знання.
4. Функції науки (пізнавальна, розвивальна, практико зорієнтована) та їх характеристика.
5. Місце і роль науки у розвитку суспільства.
6. Класифікація наук.
7. Революції в науці.
8. Загальнонаукові підходи (історичний, системний, синергетичний, культурологічний) та їх характеристика.
9. Структура наукової теорії та її складові.
10. Фундаментальні поняття науки.
11. Поняття наукового факту.
12. Наукові закони, їх особливості, сфера дії.
13. Проектні форми наукових досліджень.
14. Періодизація та напрями сучасного розвитку науки.
15. Місце і роль педагогіки як науки.
16. Сучасна система педагогічних наук.
17. Характеристика етапів розвитку педагогічних наук в Україні та світі.
18. Особливості сучасного етапу розвитку педагогічних наук в Україні.
19. Специфіка сучасного етапу розвитку педагогічних наук в зарубіжних країнах.
20. Нормативно-правові засади розвитку науки в Україні.
21. Характеристика провідних форм і секторів науки в Україні та світі.
22. Поняття наукової спільноти/співтовариства.
23. Наукова школа як організаційно-комунікаційний феномен.
24. Класифікація наукових шкіл, їх роль у розвитку сучасної науки та підготовки наукових кадрів.
25. Наукові ступені та вчені звання в Україні.
26. Міжнародне співробітництво в сфері науки.

27. Поняття європейського дослідницького простору та чинників його розвитку.
28. Роль і місце АПН в перспективному розвитку освітніх, педагогічних наук в Україні.
29. Пріоритетні напрями педагогічних досліджень в Україні та світі у XXI ст.
30. Місце і роль наукових досліджень в історичному та перспективному розвитку закладу вищої освіти.
31. Характеристика наукової інфраструктури сучасного закладу вищої освіти.
32. Поняття науково-дослідницької діяльності, її сутність і структура.
33. Види і форми організації науково-дослідницької діяльності викладачів, особливості її планування, контролю та моніторингу якості.
34. Етапи наукової /дослідницької кар'єри викладача.
35. Сутність і структура науково-дослідницької культури викладача.
36. Поняття етосу науки.
37. Етичні норми в науці: наукова об'єктивність, сумлінність, наукова і громадська мужність, науковий скептицизм.
38. Проблема наукового авторитету і пріоритету.
39. Етика науковця: характеристика моральних норм та провідних принципів.
40. Наукові товариства та їх роль в розвитку науки і популяризації знань.
41. Студентські наукові товариства, їх організація і діяльність.
42. Кодекс академічної доброчесності, його роль у формуванні дослідника.
43. Поняття «інноватизація», його сутність, зміст і функції.
44. Інноватизація вищої освіти як стратегічне завдання європейської освітньо-наукової інтеграції.
45. Інноватизація вищої освіти як невід'ємна складова державної інноваційної політики України.
46. Державне регулювання інноваційної діяльності в сфері вищої освіти України та зарубіжних країн.
47. Методи пошуку ідей інноватизації вищої освіти та їх характеристика
48. Сутність європейської освітньо-наукової інтеграції.
49. Провідні настанови і принципи державної інноваційної політики в сфері вищої освіти України.
50. Сутність інноваційної політики в сфері вищої освіти зарубіжних країн.
51. Історичні джерела виникнення освітніх інновацій, їх сутність та різновиди.
52. Загальна характеристика інновацій у вищій освіті, їх видів та способів впровадження.
53. Поняття інноваційного процесу, його структура.
54. Класифікація інноваційних процесів.
55. Інноваційні процеси у вищій освіті, їх специфіка та спрямованість.
56. Концептуальні засади інноваційної діяльності в Україні.
57. Порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в сфері вищої освіти України.
58. Загальні тенденції розвитку інноваційних процесів у закладах вищої освіти України.

59. Класифікація та функції інноваційних структур сучасних закладів вищої освіти.

60. Сутність, зміст і функції інноваційних процесів у сучасних закладах вищої освіти.

61. Класифікація основних видів інноваційної діяльності у сучасних закладах вищої освіти.

62. Інноваційний/дослідницький університет та його роль у модернізації та інноватизації вищої освіти.

63. Характеристика інноваційного досвіду закладів вищої освіти України.

64. Інноваційний досвід сучасних закладів вищої освіти зарубіжних країн.

65. Поняття інноваційної компетентності як професійно важливої характеристики викладача сучасного закладу вищої освіти.

66. Сутність і структура готовності викладача до інноваційної діяльності в сфері вищої освіти.

67. Сутність науково-педагогічного пізнання, його особливості.

68. Характеристика провідних функцій (узагальнююча, екстраполююча, критична, евристична, мотивуюча, пояснююча, інтерпретуюча) науково-педагогічного пізнання.

69. Поняття проблеми, об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези педагогічного дослідження.

70. Порядок та провідні етапи здійснення педагогічного дослідження.

71. Загальна характеристика принципів педагогічного дослідження.

72. Теоретичне дослідження в галузі освітніх, педагогічних наук: сутність, специфіка, основні етапи проведення.

73. Загальна характеристика теоретичних методів педагогічного дослідження.

74. Способи реалізації теоретичних методів педагогічного дослідження (аналіз, синтез, порівняння; систематизація; ранжирування; абстрагування; формалізація).

75. Специфіка методу моделювання та особливості його реалізації під час здійснення педагогічного дослідження.

76. Сутність індуктивного та дедуктивного методів педагогічного дослідження. наведіть конкретні приклади його реалізації.

77. Особливості використання хронологічного (історичного) підходу при здійсненні теоретичного педагогічного дослідження.

78. Загальна характеристика емпіричних методів педагогічного дослідження.

79. Сутність педагогічного експерименту, його основні види та етапи проведення.

80. Метод семикратного пошуку: вимоги та алгоритм проведення.

81. Метод колективного блокнота і контрольних запитань: вимоги та алгоритм проведення.

82. Метод експертних оцінок: вимоги та алгоритм проведення.

83. Специфіка методу спостереження та його використання під час проведення педагогічного дослідження.

84. Суть методу анкетування та способи його застосування під час проведення педагогічного дослідження.

85. Суть методу тестування та способи запровадження тестів під час проведення педагогічного дослідження.

86. Способи обробки, візуалізації та узагальнення емпіричних даних педагогічного дослідження.

87. Загальна характеристика інформації, видів джерел інформації.

88. Інформаційне забезпечення наукових педагогічних досліджень.

89. Поняття формальної та неформальної науково-педагогічної комунікації.

90. Базові комунікаційні канали доступу до наукової інформації.

91. Особливості та можливості дистанційного доступу до наукових джерел.

92. Первинні та вторинні, електронні джерела пошуку наукової інформації.

93. Спеціалізовані реферативні служби, електронні наукові журнали, цифрові бібліотеки та інституційні репозитарії.

94. Організація й методика роботи з першоджерелами.

95. Правила бібліографічного опису та цитування.

96. Методика складання та оформлення списку використаних джерел.

97. Форми викладу результатів науково-педагогічного дослідження.

98. Мова та стиль наукової праці в галузі педагогічних наук.

99. Апробація та оприлюднення результатів науково-педагогічного дослідження на наукових конференціях, вимоги до наукової доповіді та ведення наукової дискусії.

100. Культура ведення науково-педагогічної полеміки.

101. Підготовка до наукової доповіді, вимоги до зовнішнього вигляду доповідача, його манер, міміки, жестів та мультимедійних презентацій.

102. Техніка роботи над написанням наукових доповідей і повідомлень, тез, статей.

103. Способи впровадження результатів науково-педагогічного дослідження в освітню практику, оцінювання їх ефективності.

104. Наукова публікація як провідна форма відображення результатів педагогічного дослідження, її основні функції.

105. Різновиди наукової продукції та загальна характеристика форм висвітлення результатів педагогічного дослідження: звіт, реферат, тези, стаття, дипломна робота, дисертація, монографія.

106. Структура тез за результатами педагогічного дослідження, вимоги до їх оформлення.

107. Структура наукової (фахової) статті за результатами педагогічного дослідження та вимоги щодо оформлення її складових.

108. Типові помилки в оформленні науково-педагогічних робіт.

109. Сутність кваліфікаційної (дипломної) роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

110. Загальні вимоги до змісту, структури та оформлення кваліфікаційної (дипломної, дисертаційної) роботи магістра/доктора філософії з освітніх, педагогічних наук.

111. Технологія побудови та оформлення основних рубрик кваліфікаційної роботи.

112. Публічний захист кваліфікаційної роботи: зміст процедури і порядок проведення, стиль усного виступу та поведження.

113. Типові недоліки та помилки в оформленні тексту кваліфікаційної роботи.

114. Роль і функції наукового керівника під час підготовки кваліфікаційної роботи.

115. Права та обов'язки здобувача вищої освіти впродовж проведення педагогічного дослідження та підготовки кваліфікаційної роботи.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю. Згідно з діючою в ОНУ імені І.І. Мечникова системою комплексної діагностики знань здобувачів вищої освіти, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань здійснюється за 100-баловою системою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «достатньо», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ОНУ	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
А	Відмінно	90-100	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної дисципліни, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю і дуже ґрунтовно опрацював законодавчі документи, основну та додаткову літературу, грамотно і вчасно виконав усі завдання з кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю.
В	Дуже добре	85-89	Досить повно та ґрунтовно засвоїв більшість тем навчальної дисципліни, вміє вільно та самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, досить ґрунтовно

			опрацював провідні законодавчі документи, основну та додаткову літературу, досить грамотно і вчасно виконав усі завдання з кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю, допустивши поодинокі неточності та несуттєві помилки.
С	Добре	75-84	Досить повно та ґрунтовно засвоїв лише половину тем навчальної дисципліни, не завжди вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, недостатньо розуміє її значення для своєї професійної підготовки, формально опрацював провідні законодавчі документи, основну та додаткову літературу, досить грамотно і вчасно виконав більшість завдань з кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю, допустивши не тільки поодинокі неточності, але й деякі суттєві помилки.
Д	Задовільно	65-74	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми навчальної дисципліни, не вміє самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни, слабо розуміє її значення для своєї професійної підготовки, дуже формально опрацював поодинокі законодавчі документи, деякі найменування з переліку основної літератури. Окремі завдання з кожної теми поточного та періодичного контролю виконав невчасно, не повністю і безграмотно, допустивши багато суттєвих помилок.
Е	Достатньо	60-64	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв лише поодинокі теми навчальної дисципліни, не вміє самостійно викласти

			зміст переважної більшості питань програми навчальної дисципліни, дуже слабо розуміє її значення для своєї професійної підготовки, не опрацював жодного із законодавчих документів, найменувань основної літератури, виконав лише поодинокі завдання з тем поточного та періодичного контролю, допустивши дуже багато суттєвих помилок.
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	Не засвоїв будь-якої з тем навчальної дисципліни, не вміє самостійно викласти зміст переважної більшості основних питань навчальної дисципліни, не розуміє її значення для своєї професійної підготовки, не опрацював жодного із законодавчих документів, найменувань основної літератури, не виконав жодного із завдань з кожної теми періодичного та підсумкового контролю.
F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0-34	Не має будь-яких уявлень щодо змісту навчальної дисципліни, взагалі не виконав жодного із завдань з кожної теми періодичного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПОРАДИ ЩОДО ОПРАЦЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Ефективність опрацювання навчального матеріалу дисципліни значною мірою залежить не тільки від майстерності викладача як лектора та організатора навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, а також досконалості текстів підручників, але й від їх умінь активно й уважно слухати та усвідомлено сприймати й продуктивно запам'ятовувати навчальний матеріал.

Чинниками ефективного опрацювання навчального матеріалу під час лекцій та семінарських занять є такі:

- знання обсягу вимог до продуктивного слухання під час лекцій та читання початкових текстів, висвітлених у підручниках;
- розвиненість оперативних одиниць слухового й зорового сприйняття;
- прагнення зрозуміти, установити зв'язки, виділити головні думки, ідеї, тобто уникнення пасивного слухання та читання;
- уміння слідкувати за запропонованим лектором або автором підручника планом і висновками за кожним пунктом лекції;
- здатність швидко фіксувати необхідне в процесі слухання;
- критичний підхід до повідомлюваних фактів – аналіз змісту і наведених аргументів для встановлення логічності до переконливості доказів, обґрунтувань;
- уміння зосереджувати увагу на тому, що повідомляється та описується;
- не залишати без роз'яснення незрозумілості в тому, що повідомляється, фіксувати їх і після лекції шляхом питань з'ясувати і уточнювати їх.

Складання конспекту лекції є важливою частиною процесу засвоєння матеріалу, що вимагає від здобувача правильно фіксувати матеріал, вести короткі записи, що відображують найбільш важливі моменти та основні положення, що викладаються лектором. Здобувачу доцільно розробити свою систему умовних скорочень, вміти визначати у кожній частині матеріалу ключове слово, стисле узагальнююче визначення чи фразу, що відображує основний зміст тієї чи іншої частини. Корисно їх виділяти, щоб потім легко знайти потрібну інформацію.

Конспектування лекції – це школа розвитку логічного мислення.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові документи

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена указом Президента України №344/2013 від 25 червня 2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/print1382540953864201>.
2. Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 року № 309 URL : http://www.vak.org.ua/docs//maininfo/law_acts/training_statute.pdf.
3. Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації: наказ Міністерства освіти і науки України від 1 червня 2006 року № 422. URL : <http://elib.crimea.edu/zakon/min422.pdf>.
4. Проект Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 років /Офіційне інтернет-представництво Президента України/ URL: <http://president.gov.ua>
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. №37-38. Ст. 2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04 липня 2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №36. Ст. 266.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015. №848-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 3. Ст. 25. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
8. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 року № 2623-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2623-14>.
9. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р. *Офіційний вісник України*. 2009. № 47 URL : <http://www.ovu.com.ua/articles/>.
10. Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти». URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/933/93388/671b468b176c8465976827.pdf>.

Основна

11. Бірта Г.О. Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
12. Важинський С.Е., Коссе А.Г. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2020. 143 с.
13. Зацерковний В.І., Тішаєв І.В., Демидов В.К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. 236 с.
14. Корягін М.В., Чік М.Ю. Основи наукових досліджень: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Алерта, 2019. 492 с.
15. Котикова О.І. Методологія і організація наукових досліджень : конспект лекцій. Миколаїв : Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г.В., 2017. 157 с.
16. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч.-метод. посібник. Полтава: Оріяна, 2012. 183 с.
17. Кузьменко В.В., Головіна О.В. Методологія наукових досліджень: конспект лекцій. Дніпро: ДДУВС, 2016. 35 с.
18. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / за ред. І.С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf>.
19. Методика та організація наукових досліджень : навч. посібник /С.Е.Важинський, Т.І.Щербак. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2016. 260 с. URL: <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/Articles/gomostal/vajinski%20posibnyk.pdf>.
20. Основи наукових досліджень: навч. посібник / за заг. ред. Т.В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 278 с.
21. Педагогіка вищої школи /О.С. Цокур. Розділ 1.3.-1.3.5. Теорія і методологія наукового педагогічного дослідження. /під ред. З.Н.Курлянд. - 3 вид. Київ: Знання, 2007. С. 67-92.

22. Педагогіка вищої школи /О.С. Цокур. Розділ 1.3.-1.3.5 /під ред. З.Н.Курлянд. Харків: Знання, 2009. С. 97-112.

23. Стрілець С.І. Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Чернівці : ФОП Лозовий В.М., 2015. 544 с.

24. Тверезовська Н.Т., Сидоренко В.К. Методологія педагогічного дослідження: навч. посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 440 с.

25. Цокур О.С. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посібник. Вип. 1. Основи наукового педагогічного дослідження. Одеса: ОНЮА, 2002. 84 с.

26. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. Київ: Знання-Прес, 2002. 295 с.

Додаткова

27. Балабанов К. В., Булатова О. В. Розвиток європейського освітнього та наукового простору в контексті стратегії «Європа – 2020». *Міжнародний науковий вісник*. 2013. С. 16–25.

28. Будько І.Р. Державне регулювання інноваційної діяльності закладів вищої освіти України: дис. ... канд. н. з держ. управління /25.00.02. Дніпро, 2019. 242 с. URL: <https://mydisser.com/ru/catalog/view/386/822/512366.htm>.

29. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія/ Ю.М. Рашкевич. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 168 с.

30. Дмитренко Т.О., Яресько К. В. Методологічні засади науково-педагогічного дослідження: системний і багатовимірний аналіз. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2012. №37. С. 25-28.

31. Дорожня карта інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA) : рішення колегії МОН України, протокол від 22.03.18 р. №3/1-7. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/2018/05/1-dorozhnya-karta-integratsii-ukraini-do-evro.pdf>.

32. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес : навч.-метод. посіб. / Т. М. Димань, О. А. Боньковський, А. Г. Вовкогон. Одеса : ОМА, 2017. 106 с.

33. Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Глосарій термів та понять з курсу «Основи наукових досліджень»: навч.-метод. вид. Мелітополь: ТОВ Колор Принт, 2019. 84 с.

34. Зубенко О.В., Степанова І.С. Методичні вказівки для підготовки виступу студента на конференції та підготовки презентації. Вінниця: ВНТУ, 2017. 44 с.

35. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : Монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 496 с.

36. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред.В.М. Гейця та ін. ; НАНУУкраїни. Київ, 2015. 336 с.

37. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія /Л.Л.Антонюк, А.М.Поручник, В.С.Савчук. Київ: КНЕУ, 2003. 394 с.

38. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / за ред. І.В.Артюмова. Ужгород: ПП «АУТДОР–ШАРК», 2015. 160 с.

39. Інноваційні дослідницькі університети як чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови суспільства знань: аналітична записка : URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1427/>.

40. Інноваційна політика зарубіжних країн: концепції, стратегії, пріоритети (інформаційно-аналітичні матеріали). URL: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48725>.

41. Исследовательские университеты США: механизм интеграции науки и образования /под ред. проф. В.Б. Супяна. Москва: Магистр, 2009. 134 с.

42. Куклін О. В. Стратегічні пріоритети розвитку вищої освіти в концепції інноваційного розвитку України. *Формування ринкової економіки*: зб. наук. праць. Київ: ДВНЗ "КНЕУ ім. В.Гетьмана", 2011. С. 99-108.

43. Ломоносова О.Е. Планування роботи науково-педагогічних працівників в контексті виконання нормативних вимог до рівня їх наукової та професійної активності. *Інноваційна економіка*. 2018. №9-10. С. 17-26.

44. Меньяло В. І. Підготовка майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності: теоретико-методичні аспекти: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 580 с.

45. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт / за заг. ред. Т. В. Фінікова, О. І. Шарова. Київ: Таксон, 2014. 144 с.

46. Основні вимоги до організації підготовки та захисту кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра всіх спеціальностей та форм навчання / уклад. Н. В. Сментина, В.О. Кравченко. Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2017. 44 с.

47. Педагогічний словник /О.С.Цокур та інш. /за заг. ред. А.В.Семенової. Одеса: Фенікс, 2006. 228.

48. Перспективи розвитку освіти до 2030 року. Дослідження Всесвітнього саміту з інновацій у сфері освіти. URL: http://otherreferats.allbest.ru/journalism/00040706_1.htm.

49. Регечі Д., Фьодінгер М. Європейські дослідницькі мережі. Київ : АДЕФ-Україна, 2011. 122 с. URL: <http://www.fp6-nip.kiev.ua/assets/JSO/ERN.pdf>.

50. Університетська педагогічна освіта: історія, теорія і перспективи розвитку в умовах глобалізації: Кол. монографія / під. ред. проф. Цокур О.С. Одеса: ФОП Бондаренко О.М., 2018. 150 с.

51. Теоретико-методичні засади організації науково-дослідницької підготовки здобувачів вищої освіти: кол. монографія / за ред. проф. Цокур О.С. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2021. 120 с.

52. Феномен інновацій : освіта, суспільство, культура : монографія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка. 2008. 472 с.

53. Татарнікова А.А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців-музикантів з арт-менеджменту: організаційно-педагогічні засади. *Наука і освіта*. 2016. №1. С 87-92.

54. Татарнікова А.А. Педагогічні умови формування професійної компетентності фахівців-музикантів з арт-менеджменту. *Наука і освіта*. 2016. №4. С. 5-10.

55. Цокур О.С. Результати експерименту з формування професійної готовності майбутніх учителів до організації міжкультурної освіти учнів. *Інноваційна педагогіка*: зб. наук. пр. Одеса: Вид. дім «Гельветика». 2020. Вип. 22. С. 152–155.

56. Цокур О.С., Железняк О.В. Результати експерименту з формування педагогічного професіоналізму майбутніх фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Сер. 5 Пед. науки: реалії та перспективи*. К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2019. Вип. 69. С. 65-69.

57. Цокур О.С. Підготовка нового покоління науково-педагогічних кадрів - найважливіша соціальна місія класичного університету в добу глобалізації. *Університетська педагогічна освіта: історія, теорія і перспективи розвитку в умовах глобалізації*: Кол. монографія / під. ред. проф. Цокур О.С. Одеса: ФОП Бондаренко О.М., 2018. С.47-57.

58. Цокур О.С. Концептуальні засади проектування й реалізації дослідницької складової освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії. *Теоретико-методичні засади організації науково-дослідницької підготовки здобувачів вищої освіти: кол. монографія* / за ред. проф. Цокур О.С. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2021. Розділ 6.2. С. 65-78.

59. Цокур О.С. Науково-дослідницька підготовка докторів філософії в контексті андрагогічного та компетентнісного виміру. *Теоретико-методичні засади організації науково-дослідницької підготовки здобувачів вищої освіти: кол. монографія* / за ред. проф. Цокур О.С. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2021. Розділ 7. С. 92-107.

60. Цокур О.С., Рожельюк І.Я. Обґрунтування сутності понять «дослідницька компетентність» у контексті європейської рамки дослідницької кар'єри». *Інноваційна педагогіка: зб. наук. пр.* Одеса: Вид. дім «Гельветика». 2021. Вип. 32. С. 161–165.

61. Цокур О.С. Науково-педагогічна (асистентська) практика як детермінанта професійного самовизначення студентів в статусі викладачів закладу вищої освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки.* Ізмаїл, 2020. Вип.46. С.221-228.

62. Цокур О.С. Сутність і структура психологічної готовності здобувачів вищої освіти до інноваційного навчання. *Перспективи та інновації науки (Серія «Психологія»).* Київ, 2023. № 12(30). С. 816-825.

63. Цокур О.С. Андрагогічний підхід як концептуальна основа модернізації та гуманізації підготовки вітчизняних та іноземних здобувачів вищої освіти. *Наукові записки.* Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2023. Вип. 211. С. 67-71.

64. Tsokur O, Viziuk I, Bilan L, Rozheliuk I, Podkovyrov N., Symonenko T. Psychosomatic Health as a Factor of Human Social Adaptation in the Postmodern Society. *Postmodern Openings*, 2021. 12(1). P.54-73. DOI: 10.18662/po/12.1/245 (WOS). URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/3361>

65. Palshkov, K., Kochubei, O., Tsokur, O, Tiahur, V., Tiahur, L., Filimonova, T., & Kuzminskyi A. The Role of Fundamentalization of Education in Improving the Future Specialists Professional Training with Usage of Multimedia Technologies. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 2022(9), 95-102. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.9.15>. URL: http://ijcsns.org/07_book/2022_09.htm

66. The knowledge assessment methodology: URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/695211468153873436>.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.rada.gov.ua> – Офіційний веб портал парламенту України. Верховна Рада України.
2. <https://mon.gov.ua/ua> – Міністерство освіти і науки.
3. <https://www.nas.gov.ua> – Національна академія наук України.
4. <https://www.liga.net> – Комплексна система інформаційно-правового забезпечення.
5. <http://www.osvita.org.ua> – Освіта.
6. <https://www.science-community.org/uk> – Соціальні мережі науковців (Scientific Social Community).
7. <https://www.science-community.org/uk> – Українські науковці в світі (Ukrainian Scientists Worldwide).
8. <http://www.dnpb.gov.ua> – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського.
9. <https://www.facebook.com/CentreInnovativeEducation> – Центр інноваційної освіти.
10. <http://pidruchniki.ws/> – Бібліотека українських підручників.
11. <http://iprood.com.ua/> – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України.
12. <https://ihed.org.ua/en/home/> – Інститут вищої освіти Національної академії освітніх наук України.
13. <http://icps.com.ua/> – Міжнародний Центр Перспективних Досліджень.

8. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Абстрагування – виділення в об'єкті основних значущих ознак і відхилення вторинних, несуттєвих.

Аналіз – це спосіб наукового дослідження, за яким явище поділяється на складові, з метою вивчення окремих його частин.

Валідність (англ. valid – дійсний, придатний) – це комплексна характеристика методу (методики), яка вказує на його придатність до використання (об’єктивність, діагностичну силу, репрезентативність, точність, надійність).

Верифікація – це процедура емпіричної перевірки твердження на відповідність фактичному стану речей.

Вимірювання – це процедура визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру.

Гіпотеза – це науково обґрунтоване припущення, що висувається для пояснення якого-небудь процесу, яке після перевірки може виявитись дійсним або хибним.

Готовність педагога до інноваційної діяльності – інтегрована якість фахівця, що акумулює в собі професійно-педагогічні мотиви, цінності, знання, досвід, особистісні якості, які забезпечують цілеспрямоване і кероване внесення прогресивних змін в освітню практику.

Дедукція – це спосіб наукового дослідження, при якому часткові положення виводяться із загальних.

Детермінізм – характеризується розвитком об’єктивної причинної зумовленості явищ.

Діалектика є фундаментальним науковим принципом дослідження багатопланової і суперечної дійсності в усіх її проявах.

Діалектичний підхід дозволяє обґрунтувати причинно-наслідкові зв’язки, процеси диференціації та інтеграції, постійну суперечність між сутністю і явищем, змістом і формою, об’єктивність в оцінюванні дійсності.

Дослідницька діяльність – особливий вид діяльності викладача, відмінної від дидактичної, виховної й наближеної до наукової за своїм складом, функціями та технологіями виконання.

Експеримент – апробація знання досліджуваних явищ у контрольованих або штучно створених умовах.

Експеримент – це комплексний метод дослідження, при якому відбувається активний вплив на досліджуване явище шляхом створення спеціальних умов (введення експериментальних факторів), що відповідають меті дослідника.

Експертна оцінка побудована на використанні професійного досвіду та інтуїції спеціалістів під час розв’язування аналітичних задач, особливо при прогнозуванні розвитку педагогічних ситуацій.

Емпіричне дослідження – це особливий вид практичної діяльності, що існує в середині науки. Така діяльність потребує наявності специфічних здібностей: творчих – від експериментатора, спостережливості – від дослідника, особистої контактності і такту – від викладачів, які займаються проведенням досліджень.

Емпіричний етап пов’язаний з отриманням та первинною обробкою початкового фактичного матеріалу: емпіричних і наукових фактів.

Закон – внутрішній суттєвий зв’язок явищ, що зумовлює їх закономірний розвиток.

Ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності.

Ізоформізм – характеризується ставленням об'єктів, що відбивають тотожність їх побудови.

Індукція - це спосіб наукового дослідження, при якому за частковими фактами і явищами встановлюються загальні принципи і закони.

Інноваційна педагогічна діяльність – заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Інноваційна компетентність педагога – система знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує здійснення ним усіх етапів інноваційної професійно-педагогічної діяльності: від моделювання і прогнозування до впровадження нововведення.

Інноваційна педагогічна технологія – цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в освітню практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Інноваційний процес – обумовлений суспільною потребою комплекс дій по створенню, впровадженню та розповсюдженню інновацій, основою якого виступає інноваційна діяльність.

Концептуальність – це визначення змісту, суті, смислу того, про що йде мова.

Концепція – це система поглядів, система опису певного предмета або явища стосовно його побудови, функціонування, що сприяє його розумінню, тлумаченню, вивченню головних ідей.

Мета діяльності – зумовлена певною потребою, задоволення якої потребує певних дій.

Мета дослідження - це очікуваний кінцевий результат. Мета визначає стратегію і тактику дослідження, загальну його спрямованість і логіку.

Метод (гр. *methodos*) – спосіб пізнання, дослідження явищ природи і суспільного життя.

Методика (гр. *methodike*) – сукупність методів, прийомів проведення будь-якої роботи; вчення про особливості застосування окремого методу чи системи методів.

Методологія (гр. *methodos* – спосіб, метод і *logos* – наука, знання) – вчення про правила мислення при створенні теорії науки, вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу.

Моделювання – метод наукового пізнання, суть якого полягає у дослідженні моделі об'єкта пізнання на основі абстрактно-логічного мислення за принципами наочності, об'єктивності.

Надійність – характеристика, яка вказує на здатність методу давати однакові результати при дослідженні однакових об'єктів у однакових умовах (забезпечувати відтворюваність результатів).

Наука – це сфера людської діяльності, спрямована на вироблення нових знань про природу, суспільство і мислення.

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робиться висновок.

Наукова проблема – питання, що потребує наукового вирішення; завдання для пошуку невідомого; сукупність нових діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням або прикладним методикам у конкретній науці і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень.

Наукове дослідження – діяльність, свідомо спрямована на отримання нового наукового продукту, що є оригінальним, неповторним, суспільнозначущим; цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають як система понять, законів і теорій.

Наукові положення – це виражені у вигляді чітких формулювань основні наукові ідеї, як прийняті за основу при виконанні дослідження, а також знову висунуті автором.

Науково-дослідний процес – це чітко організований комплекс дій, спрямований на отримання нових знань, що розкривають суть процесів і явищ у природі і суспільстві, з метою використання їх у практичній діяльності людей.

Наукометрія є системою вивчення наукового, конструктивного знання за допомогою кількісних методів.

Об'єкт дослідження – це явище або процес, що спричиняє проблемну ситуацію і на що спрямований процес пізнання.

Освітня інноватика – галузь наукового знання про нововведення, організацію інноваційну діяльність педагогів й управління інноваційними процесами, що забезпечує трансформацію нових знань і практичного педагогічного досвіду в галузі освіти.

Освітня інновація – цілеспрямоване і кероване внесення прогресивних змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння новоутворень.

Педагог інноваційного типу – фахівець, який готовий до глибоко мотивованої інноваційної діяльності, спроможний не тільки легко включатися в інноваційні освітні процеси, але й виступати їх ініціатором.

Поняття – це думка, відбита в узагальненій формі. Воно відбиває суттєві й необхідні ознаки предметів та явищ, а також взаємозв'язки.

Порівняння – це процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою встановлення подібності чи відмінності між ними, а також знаходження загального, притаманного, що може бути властивим двом або кільком об'єктам дослідження.

Предмет діяльності – елементи навколишнього середовища, які має суб'єкт до початку своєї діяльності і які підлягають трансформації в продукт діяльності.

Предметом дослідження є найбільш значущі властивості об'єкта, окремі його аспекти, сегменти чи взаємозв'язки, які підлягають вивченню.

Прикладні дослідження – спрямовані на визначення способів використання законів природи для створення нових і вдосконалення існуючих способів і засобів людської діяльності.

Принцип – це правило, що виникло в результаті об'єктивно осмисленого досвіду.

Процес наукового дослідження – це сукупність послідовних дій, спрямованих на досягнення поставленої мети і отримання намічених наукових результатів.

Синтез – уявне об'єднання частин в ціле з метою встановлення зв'язків між частинами.

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, що виступають об'єктами дослідження.

Структура діяльності – включає предмет, засіб, процедури, умови, продукт діяльності.

Судження – думка, в якій за допомогою зв'язку понять стверджується або заперечується що-небудь. Судження про предмет або явище можна отримати або через безпосереднє спостереження будь-якого факту, або опосередковано – за допомогою умовиводу.

Теоретичні методи дослідження – методи, мета яких полягає у встановленні закономірних зв'язків між явищами, формулюванні законів і закономірностей їх розвитку і на цій основі – у передбаченні нових явищ.

Узагальнення – це комплекс послідовних дій щодо зведення конкретних одиничних фактів в єдине ціле з метою виявлення типових рис і закономірностей, притаманних досліджуваному явищу.

Формалізація – викладення знань у вигляді понять, суджень, гіпотез, теорій, законів.

Фундаментальні дослідження спрямовані на відкриття та вивчення нових явищ і законів природи, на створення нових принципів дослідження, їх метою є розширення наукового знання суспільства, встановлення того, що може бути використано в практичній діяльності людини.

Електронне видання

Татарнікова А.А., Цокур О.С.

Інновації та науково-педагогічні дослідження в сфері вищої освіти:
Методичні рекомендації з організації самостійної роботи здобувачів другого
(магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти
з навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи»

Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги:

операційна система сумісна з програмним забезпеченням

для читання файлів формату PDF.

Обсяг даних 5 МБ

Оригінал макет виготовлено в авторській редакції

Міжнародний гуманітарний університет
вул. Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, 65009